

ИЗВОД ИЗ РЕЦЕНЗИЈЕ

Аутор генерал Манојло Миловановић се прихватио доиста сложеног задатка, како ради недостатка домаћих радова, тако и због сложености, вишедимензионалности па и осјетљивости теме Истине и заблуде о рату у Босни и Херцеговини (1992-1995.). Но, захваљујући његовом богатом практичном (оперативном и педагошком) искуству, али и широком теоријском познавању проблематике рата, он је овај задатак успјешно завршио.

Аутор у раду полази од општих разматрања и истиче да је већ почетак деведесетих година прошлог вијека у СФРЈ, а посебно на простору БиХ био обиљежен конфликтима и међунационалним сукобима. Затим је за своје основне задатке поставио да изучи: почетак оружаних акција у Босни и Херцеговини, циљеве рата народа у Босни и Херцеговини, националне армије у Босни и Херцеговини, страдања цивилног становништва у Босни и Херцеговини, међународно-правне аспекте рата у Босни и Херцеговини, тероризам у Босни и Херцеговини у току и после рата (општи погледи на дјеловање исламских терориста у Босни и Херцеговини, појмови терора, тероризма и дихада, улога вјере у пракси "светог рата" и могућност борбе против тероризма, "свети ратници у Босни и Херцеговини", те положај Републике Српске у борби против савременог тероризма).

Анализа сваког рата, па тако и рата у БиХ, ма с ког аспекта посматрана, незамислива је без разматрања његових узрока и посљедица. Истина, о узроцима, току и посљедицама крвопролића на просторима бивше СФРЈ све више постаје доступна свијету и јавности. Генерал Манојло Миловановић посебно истиче "да научни, политички, војни и правни субјекти, а посебно историчари треба да изврше научне истражне анализе мјеста и улоге појединих народа и подручја и одговоре, а питања у по-

литичком и војном смислу, како и зашто је дошло до толиких страдања становништва и разарања материјалних добара - ко, гдје, када и зашто је почео, ко је нешто урадио, а није морао, који су те, 1992. године, били циљеви зараћених страна у БиХ, какве су биле стратегије њихових војски и ко је и како управљао тим војскама, у ком степену су генерали и официри тих војски били стручно оспособљени за вођење рата, да ли су били дисциплиновани или самовољни, кога и зашто је подржавала и подстицала, или му "опраштала" тзв. међународна заједница и, на крају, зашто и која страна је кршила одредбе женеовске Конвенције од 12. августа 1949. године, као и других позитивних регулатива УН, везаних за међународно ратно право и обичаје ратовања. Детаљном, искреном и непристрасном анализом наведених питања, доћи ће се до реалне слике узрока, тока и посљедица ратних збивања, како у БиХ, тако и на осталим просторима бивше СФРЈ, Балкана, али и Југоисточне Европе. Тек тада ће судови моћи праведно судити оптуженима и избјећи карактер "политичких" судова.

Организовано рушење бивше СФРЈ од стране неутемељене, необјективне европске и америчке политике под плаштом стварања некаквог новог свјетског глобалног поретка је допринијело стварању на њеним просторима више једнонационалних држава, политика, партија, војски, полиција, служби безбједности, предузећа и многих других једнонационалних субјеката. Била је то неутемељена, кратковидна политика за вишенационалну БиХ. Умјесто да је политика у БиХ била и да буде мудрост управљања људима и стварима у сврху остваривања највиших вриједности, истине, правде, слободе, светости живота итд., она је у ратно вријеме, а у доброј мјери и данас, постала огољела и крволочна борба друштвених група и појединаца за освајање, очување и повећање моћи, власти, и користи које иду уз то. Напросто, умјесто

демократије побједила је клептократија, зграбизам, а истинити дијалогски начин мишљења и живљења у БиХ имао би за посљедицу да међу мислиоцима не би било догматика, међу вјерницима не би било фанатика, а међу политичарима не било тирана. Национални хероји и национални идентитет у БиХ увијек су у првом плану, док се демократски компромиси занемарују, што није посљедица само унутрашњих подјела, него и политике поларизоване Европе и Америке које се држе принципа подијели па владај. Да се запазити да је у рату у БиХ на сцени била владавина једне воље (самовоље националних вођа) која у модерним условима треба и мора да уступи мјесто владавини закона, тј. да се владавина страха постепено замјени владавином права, што је веома тежак и дуг процес, јер родовско-племенска свијест и начин живота на освим просторима тешко се могу уздићи на раван универзалних вриједности, норми и правила понашања.

Имајући у виду ангажман аутора Манојла Миловановића, ратног начелника Главног штаба Војске Републике Српске, генерал-пуковника у пензији, може се констатовати да ова књига има високе теоријско-аналитичке домете. Аутор се теоријом бави толико колико му је потребно за промишљање праксе у којој је и сам био учесник. Тако аутор када говори о почетку оружаних акција у БиХ између осталог истиче "национално шаренило у БиХ захтјева или конфедерацију националних субјеката (три најбројнија народа - Муслимани, Срби и Хрвати), или останак у саставу СРЈ, или подјелу БиХ по националним групацијама и стварање три националне државице." Ово тумачење и предвиђање генерала Миловановића данас је веома актуелно у БиХ посебно када се отвара расправа о Уставу БиХ. Оно се може уврстити у сами врх правне, политиколошке и социолошке теорије сагледавања стања, функције и организације БиХ.

Одговарајући на питање када и како су почеле оружане акције међу народима у БиХ и ко су носиоци, аутор прецизно, хронолошки износи политичке и војне догађаје, а затим аргументовано и критички објашњава понашање Срба, Хрвата и Муслимана у коришћењу права народа на самоопредјелјење, укључујући и отијепљење.

Политичка и војна стратегија страна у сукобу на простору БиХ обрађена је на завидном нивоу. Насилно, једнострано рушење Устава СФРЈ умјесто прокламоване демократије довело је до нациократије, националног наоружавања, сврставања и рата. Замисљена савремена БиХ је постала кризно друштво. Као замјена за теорију модернизације на сцену је ступила теорија транзиције која је показала да постојеће политичке елите нису биле способне и расположене за модернизацију, тј., демократску, правну и модерну БиХ. Криза у БиХ постала је дубока и свеобухватна, структурална. Највидљивија и најизраженија је економска димензија те кризе, са милионима незапослених, угроженим животним стандардом и повећаном биједом и сиромаштвом. Криза је захватила и све друге области друштвеног живота као што су образовање и култура, породица и начин живљења, идеологија и систем вриједности. Централна димензија кризе у БиХ је политичка криза на коју аутор указује током цијелог рада. Она се испољава у првом реду као криза институција власти, криза демократије и криза опште сигурности свих грађана. Као један аспект те кризе аутор стручном и научном методологијом, хронолошки, чињеницама указује на процес формирања националних војски у БиХ, а затим указује на масовно страдање становништва у БиХ, међународно-правне аспекте рата у БиХ, те опасности тероризма у БиХ у току и послије рата. Запажање заслужује тврдња и препорука аутора генерала Манојла Миловановића да се Република Српска мора активно укључити у светску антитерористичку коа-

лицију, али не само са циљем да "...спашава Америку и Европу, већ ради сопственог опстанка и опатанка дејтонске БиХ."

Смјелости, смјелости, више смјелости (Данте) обиљежје је изворности, оргиналности и патриотизма, те исказа генерала Манојла Миловановића у овом раду. Рукопис сматрам искреним виђењем једог тешког периода у историји српског, муслиманског и хрватског народа.

Књига је писана стилем и језиком који ће по свему мобилисати и привлачити читаоца, а посебо га везати и подстицати да дјело темељитије простудира, што је неспорно резултат истрајног, студиозног стручног и научног рада аутора генерал-пуковника у пезији Манојла Миловановића. Да се примјетити да аутор у свом слободном стилу није оптерећен пуно методологијом, фуснотама, цитатима, литературом, што се оправдава његовим директним учешћем у минулом рату, његовим виђењем догађаја, појава и процеса.

Књига ће добро доћи свим читаоцима који желе да сазнају о истинама и заблудама о рату у БиХ, приоритетно ученицима, студетима, историчарима, правницима, дефендолозима, политиколозима, социолозима и свима другима који се интересују за минули рат.

Дјело Истине и заблуде о рату у БиХ (1992-1995.) аутора Манојла Миловановића, ратног начелника Главног штаба Војске Републике Српске, генерал-пуковника у пензији, по свеукупном узвишеном дојму заслужује високе оцјене као хронолошка студија једног времена и препоруке и зато несебично и са задовољством препоручујем издавачу за штампање и јавно објављивање овог дјела.

*Доц. др Душко Вејновић,
професор социологије и дефендологије*